

Karta

över

Smålands Taberg

inom Månsarps socken, Fönköpings län

Upprättad på grund av äldre och egna mätningar avslutade den 15 juli 1949

av

Konrad Ericson

Leg. gruvmätare

Skala 1:800

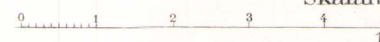
Geogr. längden är räknad från Stockholms gamla Observatorium, 18° 32' 29" ost fr. Greenwich.

De upprättstående siffrorna angiva höjden över havet i meter.

De lutande " " vattendjupet " "

Pricklinjer i sjö antyda 6 meters djup.

Skalan

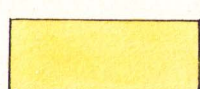
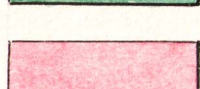
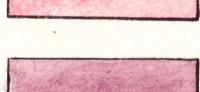
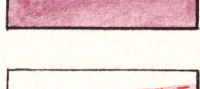
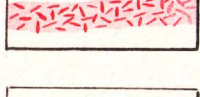
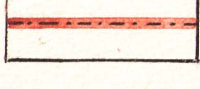
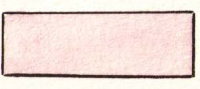

Enligt avtal med Rikets Allmänna Kartverk

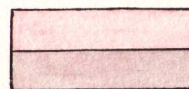
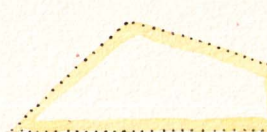
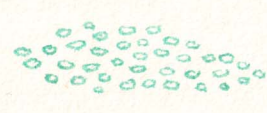
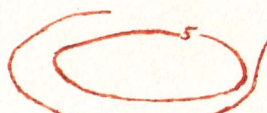
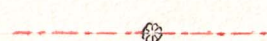
Innehållsförteckning

Betekningsblad				A ₁
Topografiskt clogblad				B ₁
Geologiskt	- -			C ₁
Märkpunktsblad				E ₁
Vertikalprojektioner				F ₁ -F ₂
Vertikalskörningar				G ₁ -G ₂
Horizontalskörning på c:o		80 m. avv.		D ₁
- -	- -	- -	- -	D ₂
- -	- -	- -	- -	D ₃
- -	- -	- -	- -	D ₄
- -	- -	- -	- -	D ₅

Geologiska beteckningar

	<i>Libertybelle</i>	<i>New Blue</i>
	<i>Leptit</i>	<i>Chrome Yellow</i>
	<i>Noviz</i>	<i>Hookers Green II</i>
	<i>Growth</i>	<i>Crimson Lake</i>
	<i>Diabos</i>	<i>Violett Carmine</i>
	<i>Pezzettit</i>	<i>Crimson Lake</i>
	<i>Siel</i>	<i>Light Reed</i>
	<i>Confidolit</i>	<i>Sap Green</i>
	<i>Hyperit</i>	<i>Violett Carmine</i>
	<i>Gzeijs</i>	<i>Light Red</i>

Diverse beteckningar

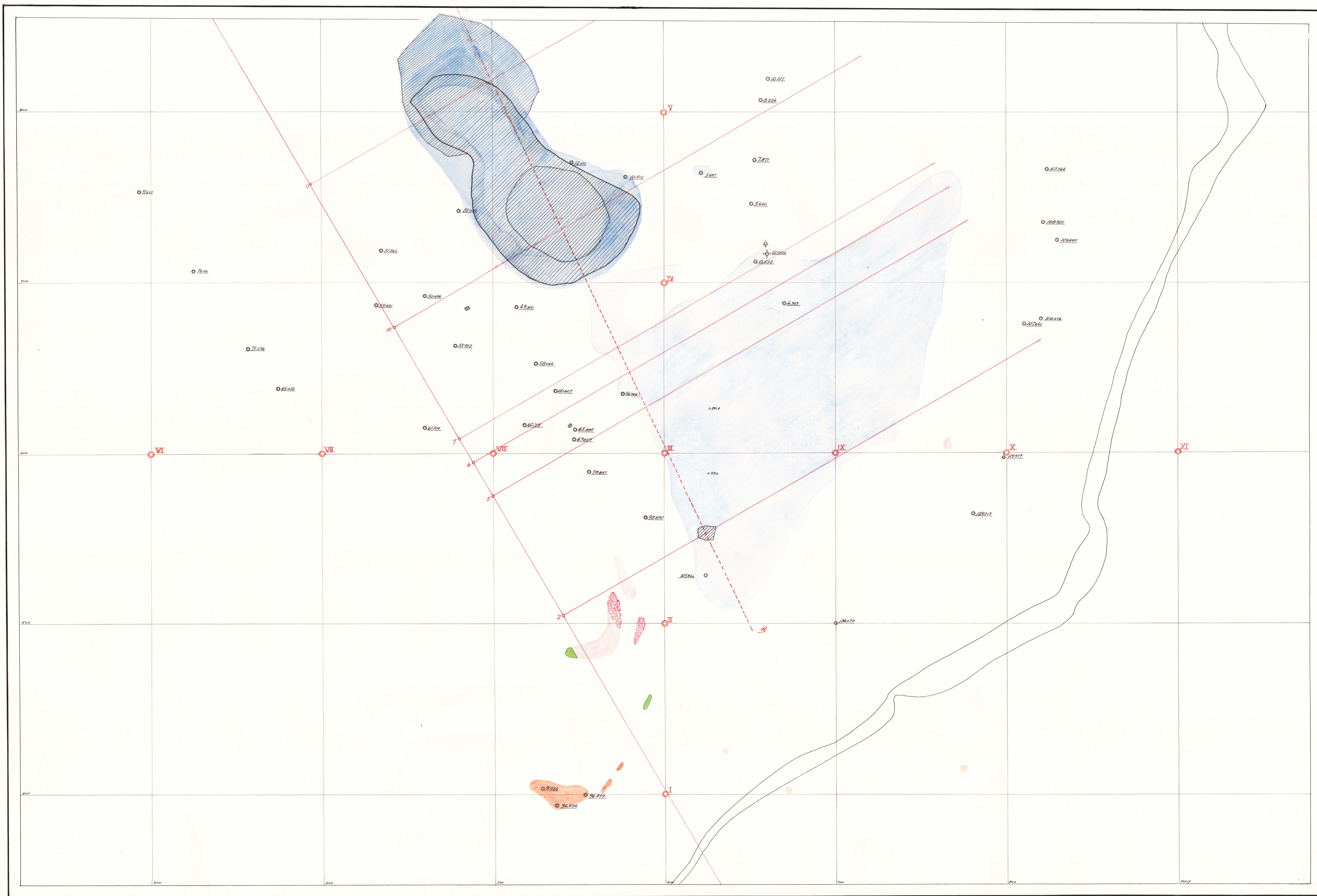
	Byggnad		Triangelpunkt
	Ulfkraktsbova på bockar		Polygonstögspunkt
	Fjärrväg och ulfkraktsbova		Mörkpunkt
	Väg och gångstig		Nollmörkpunkt
	Vattenack-väg		Gräns för isläst område
	Oceller mark		Starkväg
	Barrskog		Tryckluftsledning
	Lövskog		
	Elektrisk högspänningsled.		
	— lågspänningsled.		
	Myrkurvor		
	Tramvagn i dagen		
	Gränsgränd		
	Öggränd		
	Utmärksgrens med röse		

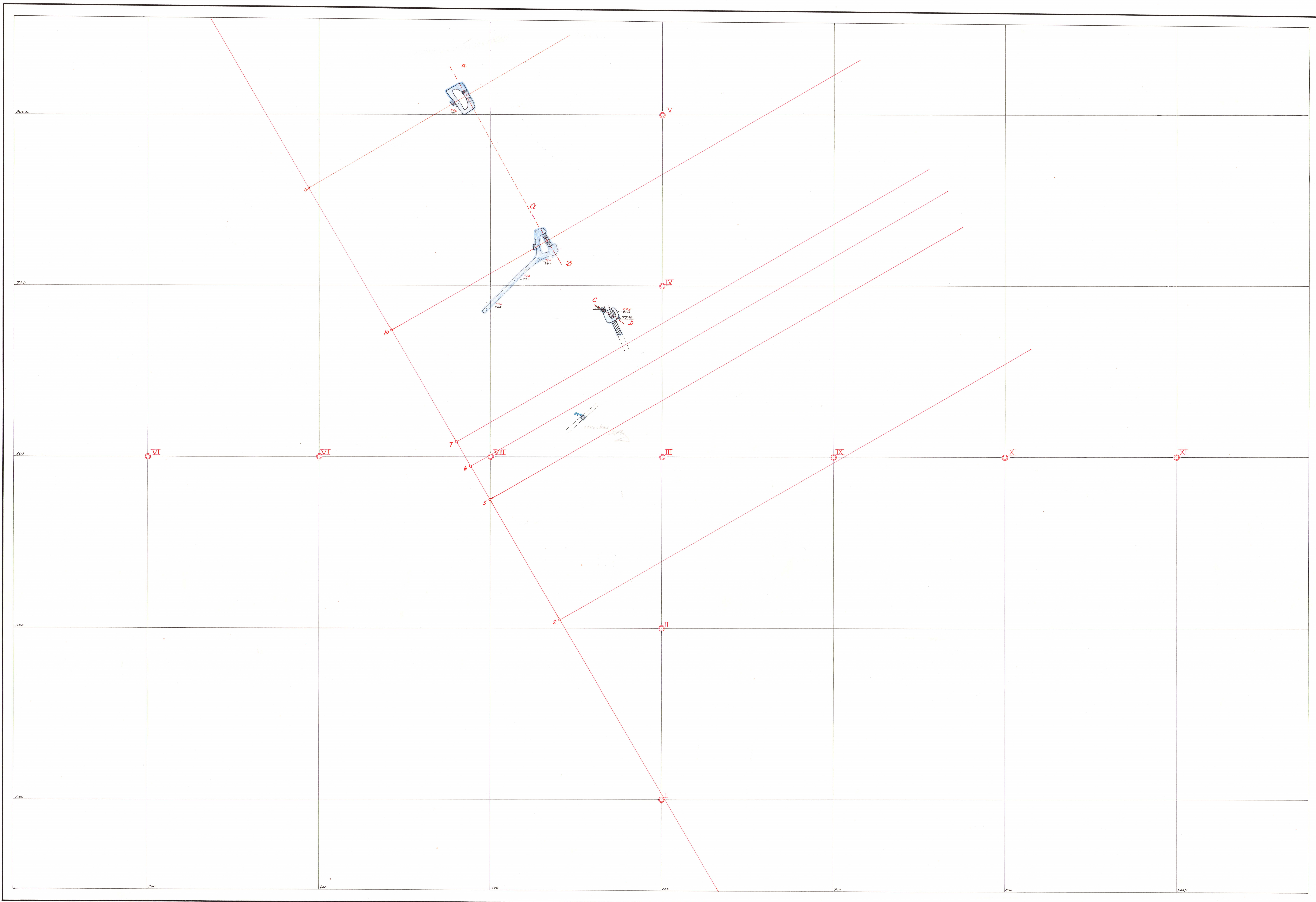
Anteckningar om kartans
komplettering

Tidspunkt på kortene			Adfærd, observeret			O	Bekræftigelse af Kæglens Resultat			Kompletteringsarbejde		
Dag	Måned	År	Dag	Måned	År		Dag	Måned	År	Dag	Måned	År

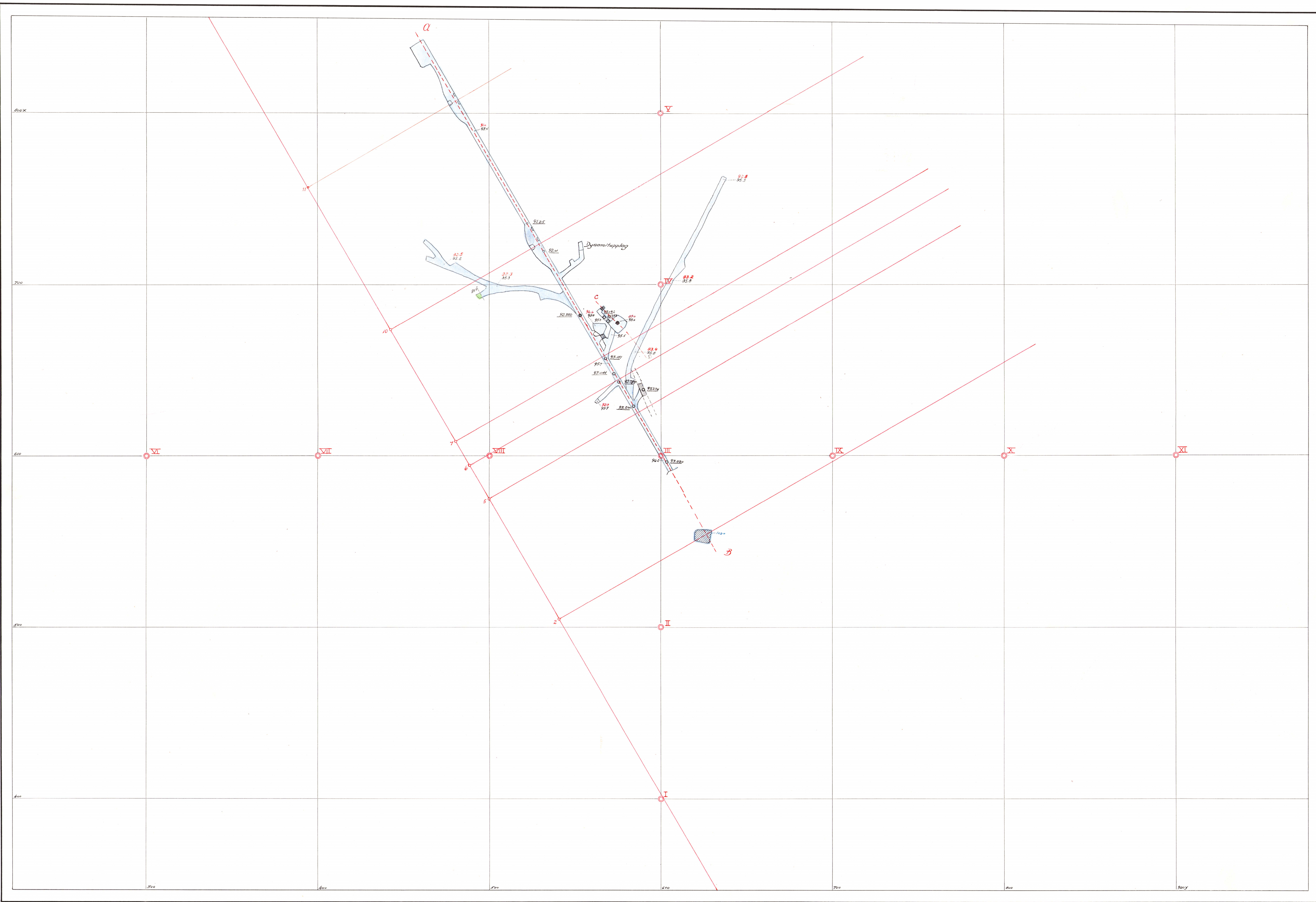
Kompletteringsmätning till denna karta

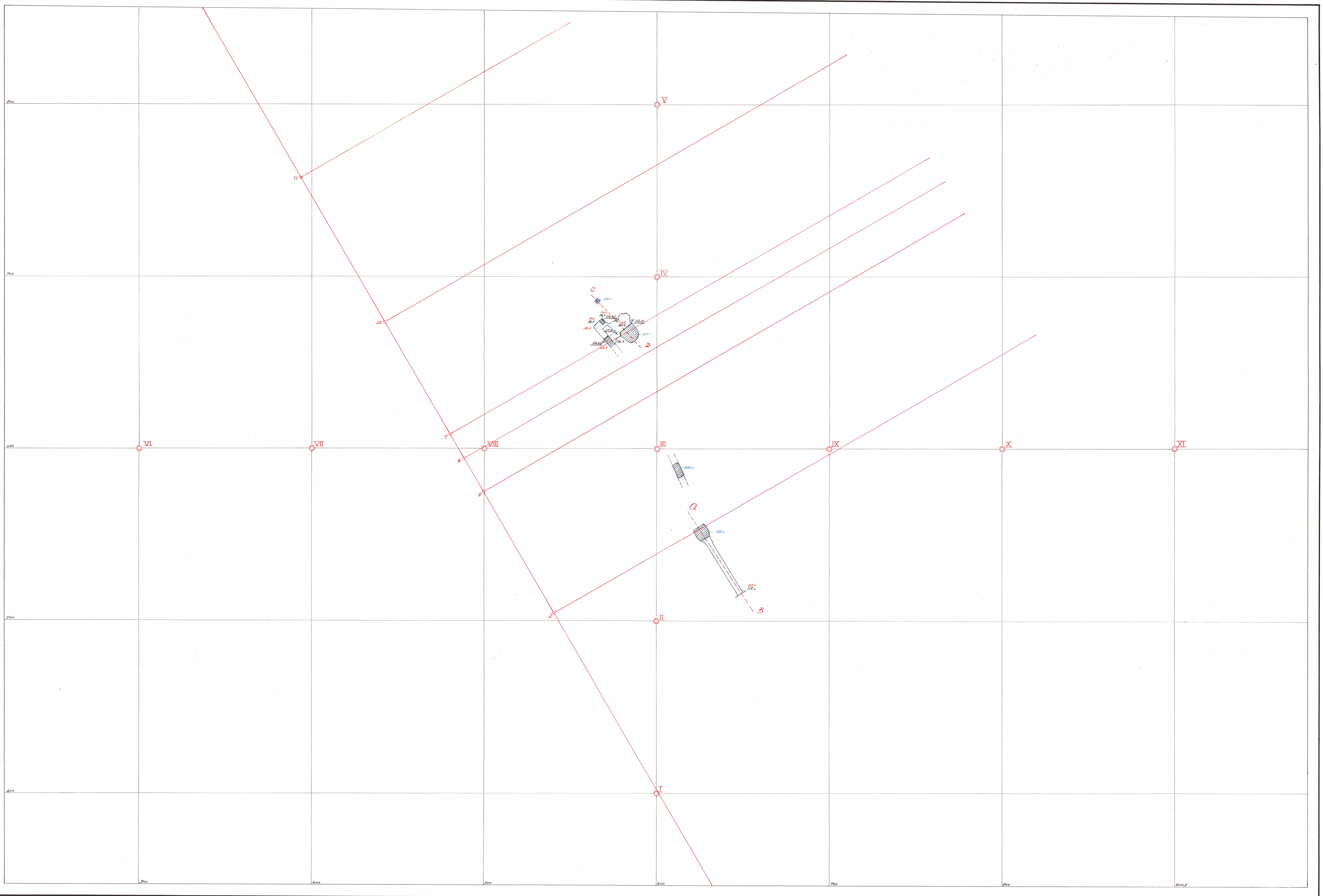
för tiden		Verkställd av		Inlagd på denna karta	
från och med	till och med	Gruvmätare	Aspirant	under kontroll av	den
19 ¹⁵ / ₇ 49	19 ¹⁴ / ₈ 52	Thomas Ericson		Edward Muelley	19 ²¹ / ₄ 53
19 ¹⁵ / ₈ 52	19 ²⁷ / ₆ 60	Per Henricsson		And Brunkley	19 ³¹ / ₈ 61
		Gruvdriften nedlagd under år 1960, dnr G 14:2, 1963			

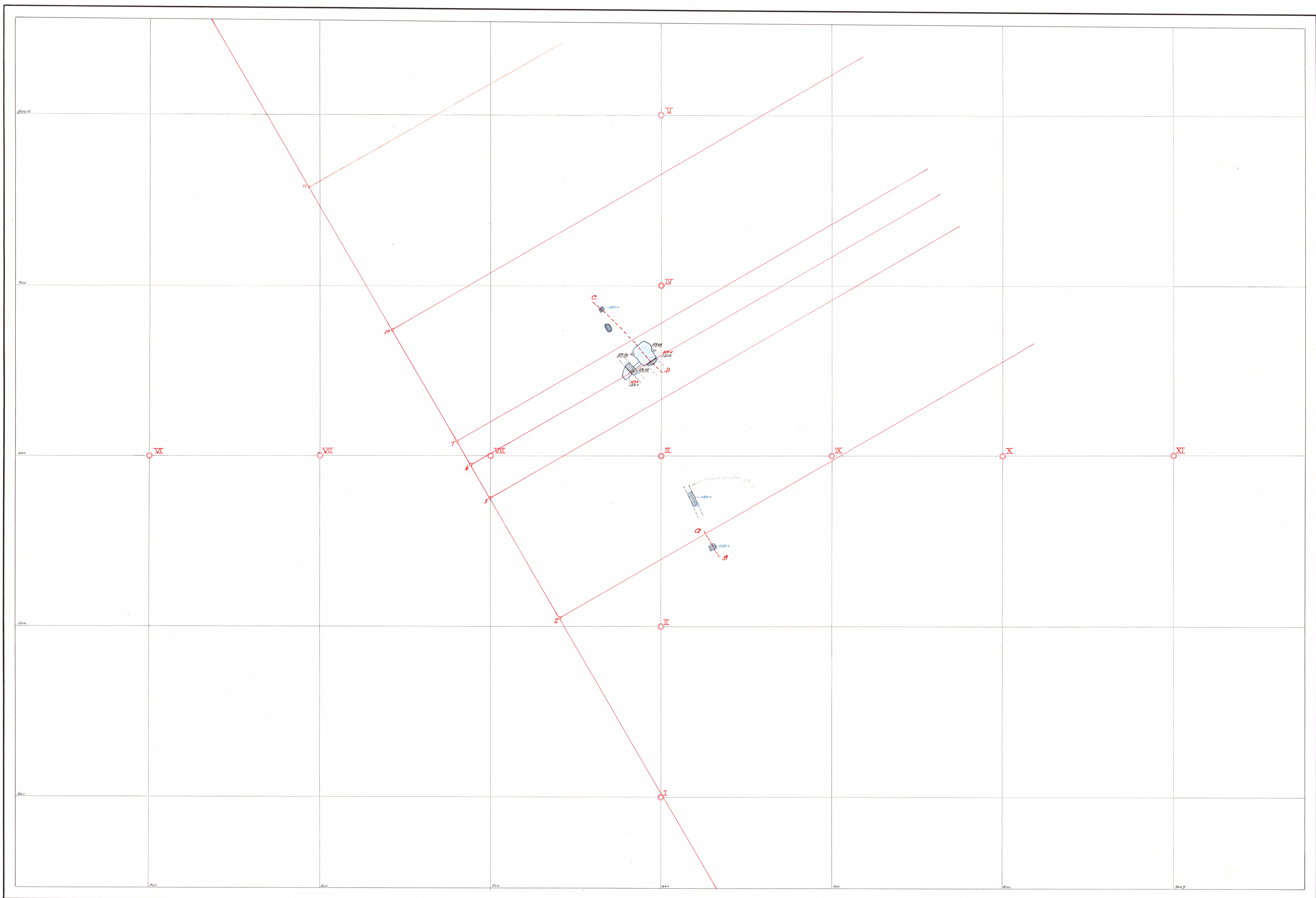

Horizontalskizzening på c:o 80 m. av.

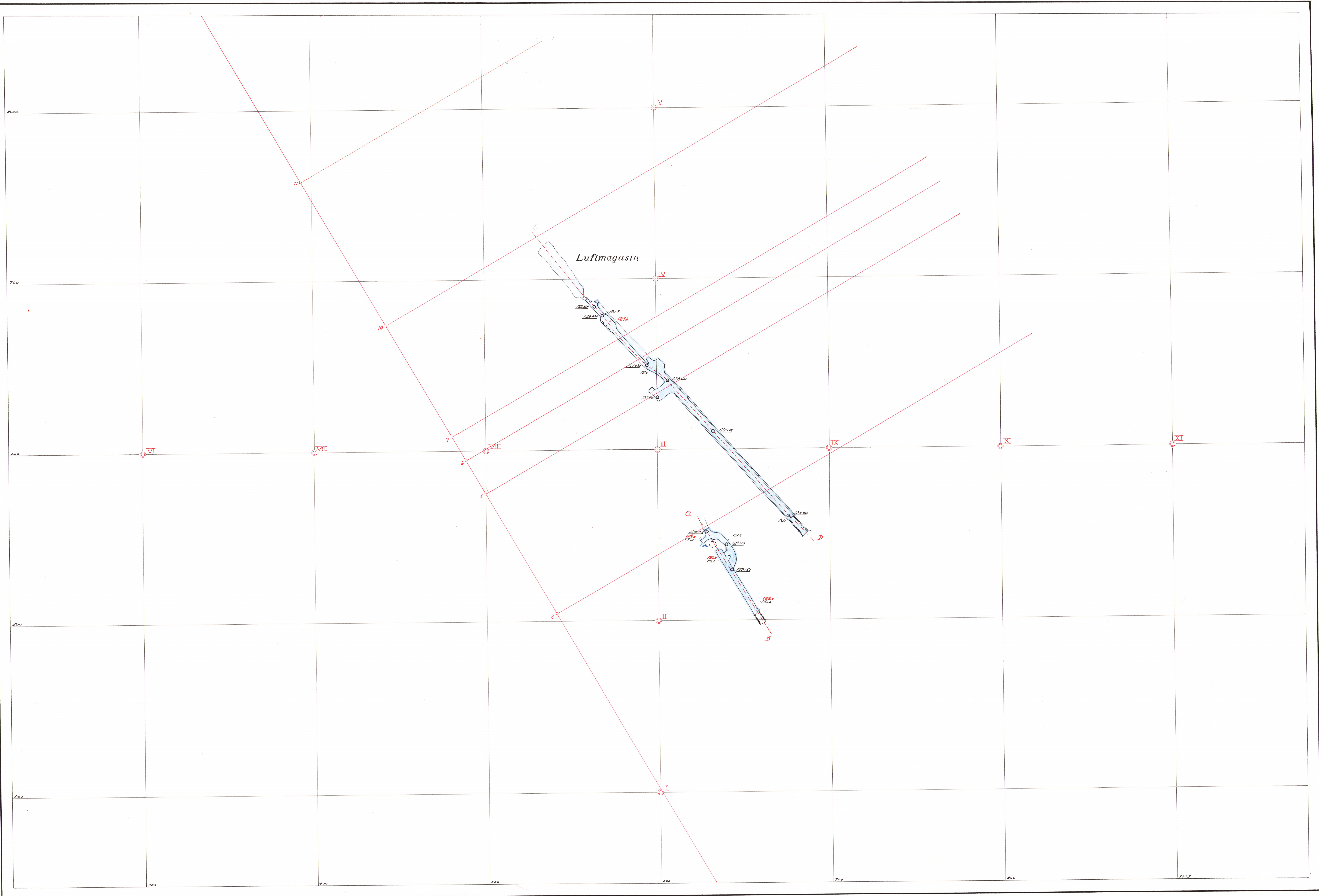

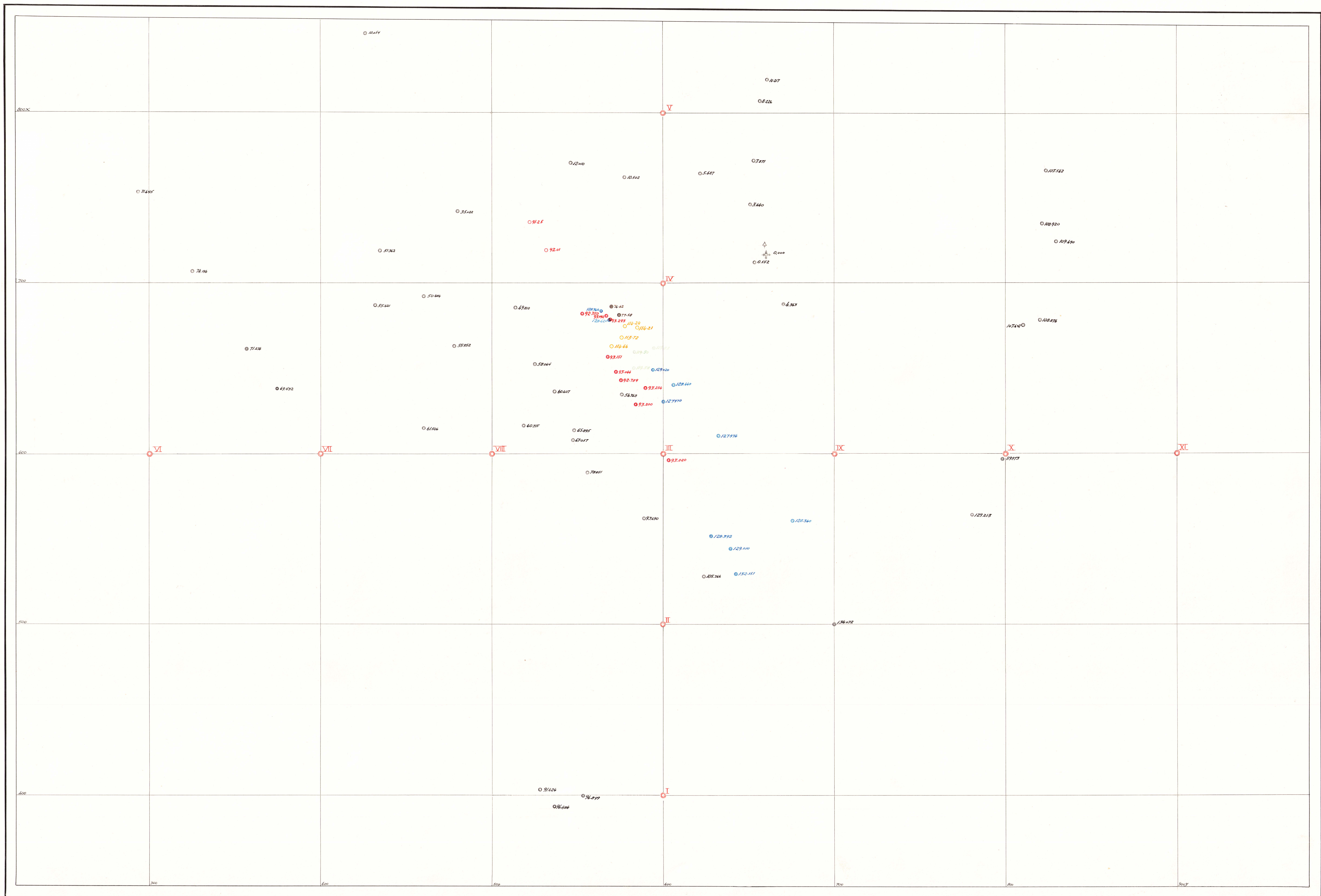
Horizontalskizze på c:a 115 m. oml.

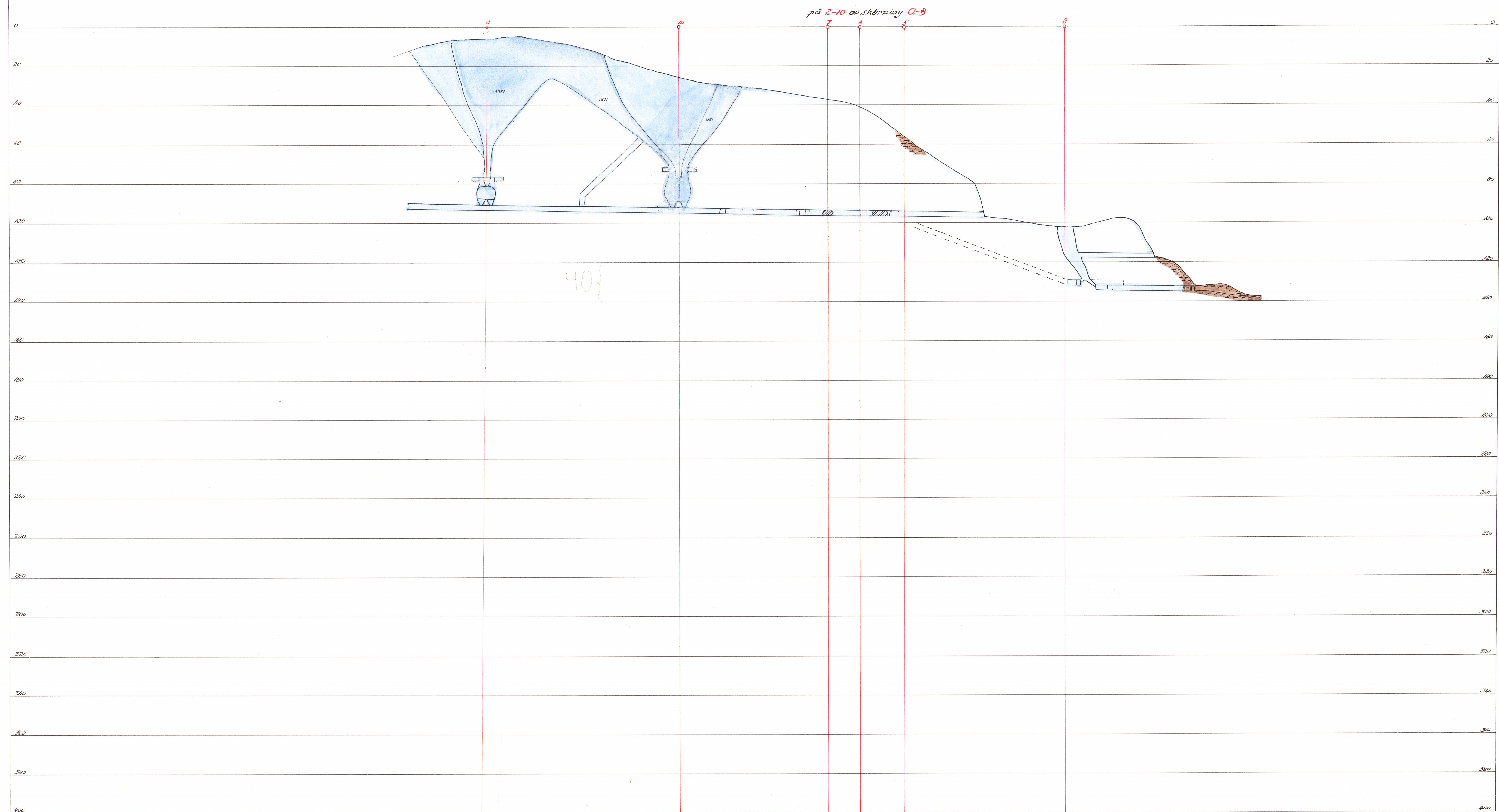
Horisontalskæring på c:a 120 m. a.v.

Horizontalskizze på c:a 130 m. av.

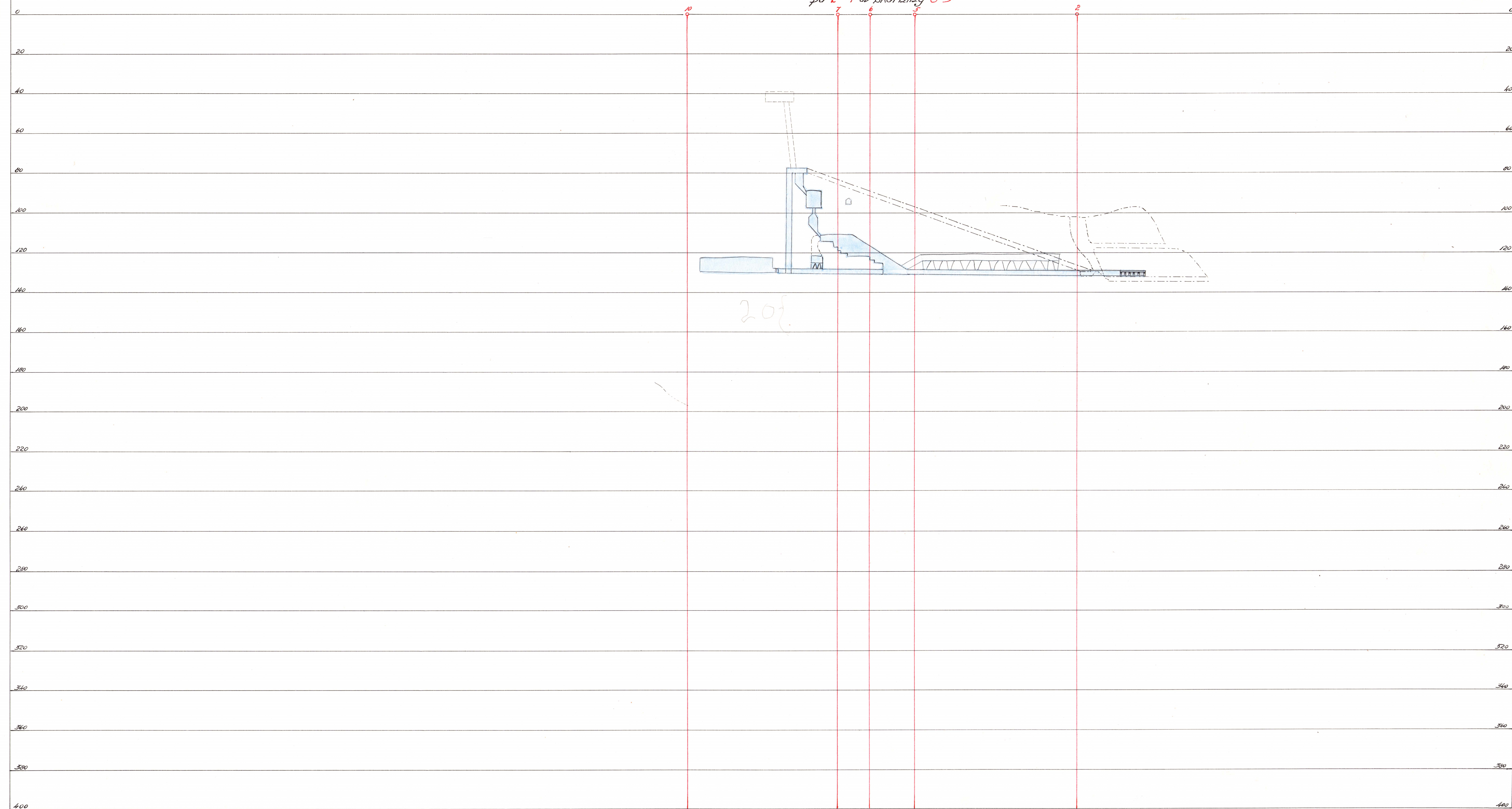

Vertikalprojektion

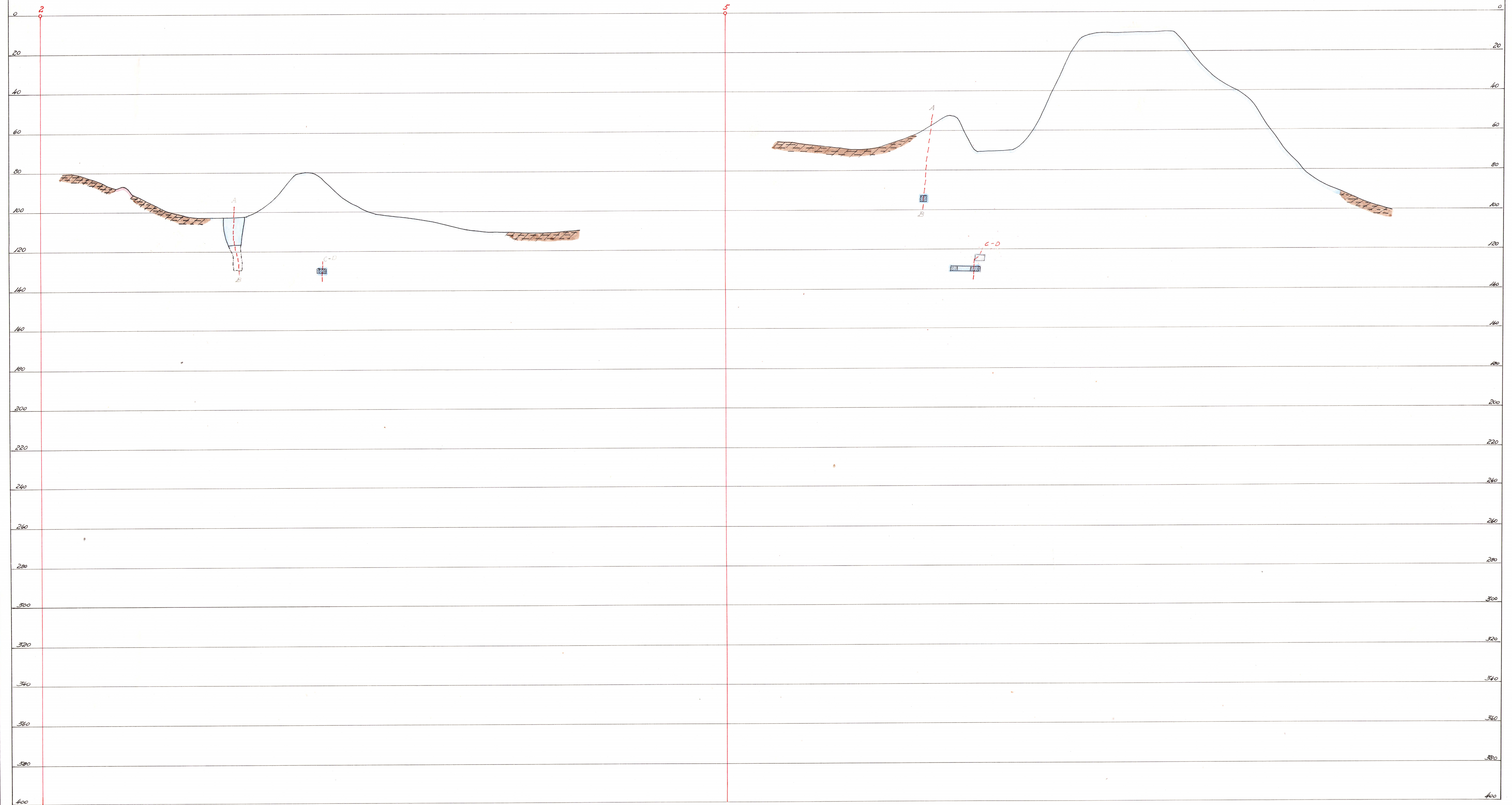

Vertikalprojektion

på 2-7 av skärning C-D

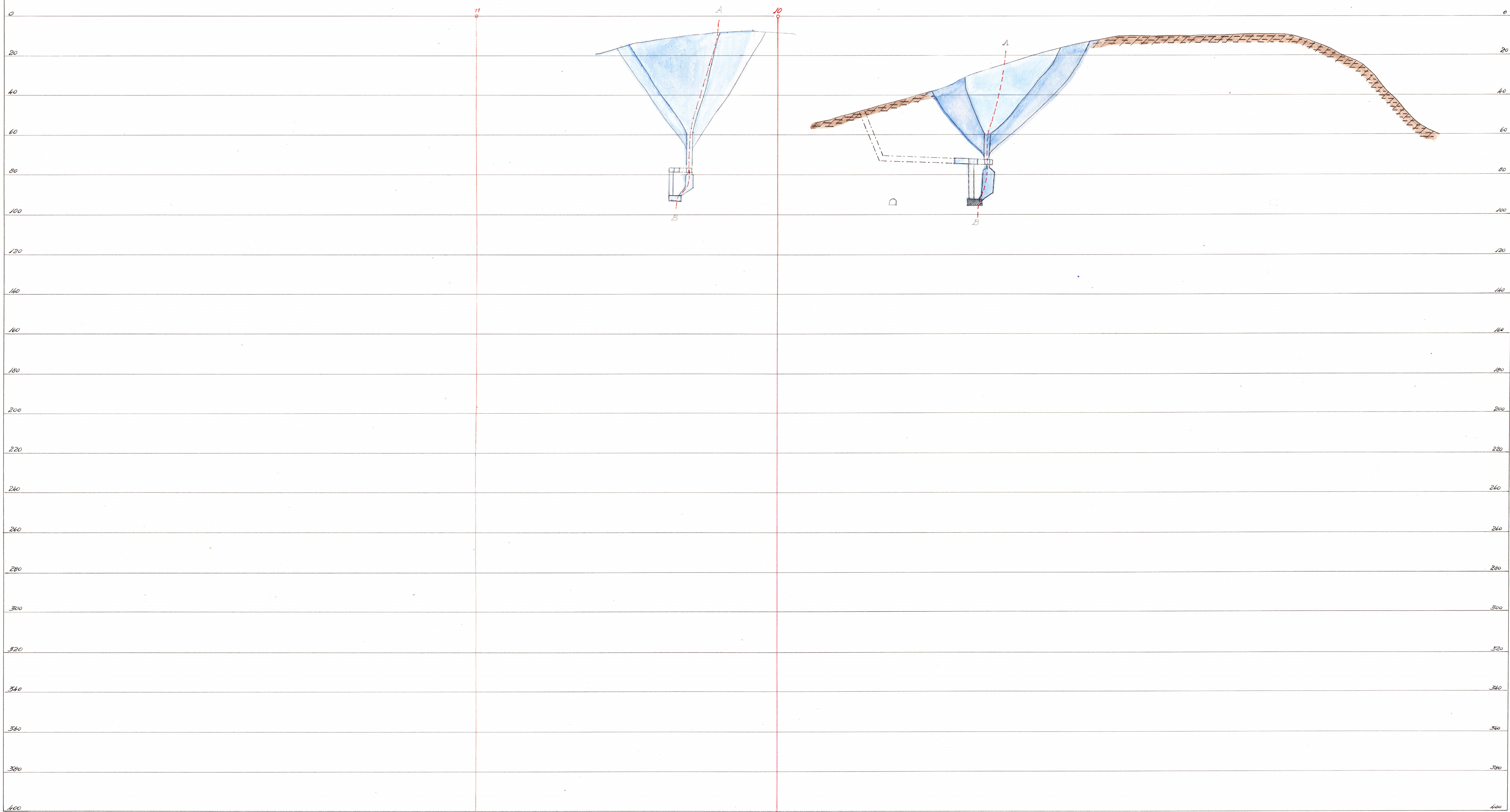

Vertikalskizzen

Vertikalskizzen

Vertikalströmung

KOMM. KONTORETS BYRÅ		
GRUVKARTKONTORET		
D. N:o	54	
INK.	-7 FEB. 1950	

B e s k r i v n i n g

till karta över Smålands Taberg inom Månsarps socken, Jönköpings län.

Malmfältet omfattar 30 st. utmål.

<u>Inom Odalfältet:</u>	<u>Utmål tilldelat:</u>		
Rasjögruvan		1740	
Södra gruvan	26/9	1917	
Kråkebogruvan	16/9	1939	
Storgruvan	13/8	1910	
Mobrogruvan		1740	
Eckersholmsgruvan	24/7	1939	
Sandserydsgruvan	19/10	1897	
Norra gruvan	13/8	1910	
Unnarydsgruvan	22/8	1908	
Lindfors-, Götafors- och			
Rasjögruvan		1740	Utvidgat 12/6 1945
Eckersholms allmänningssgruva	19/7	1897	
Norra allmänningssgruvan	19/7	1897	Utvidgat 12/6 1945
Tabergs allmänningssgruva		1740	
Lindfors-, Götafors- och			
Rasjö allmänningssgruva	15/6	1858	
Unnaryds allmänningssgruva	19/7	1897	
<u>Utom Odalfältet:</u>			
Välkommans gruva	1/10	1895	
Brångruvan	4/9	1902	
Kåperydsgruvan	15/9	1909	
Bråtängsgruvan	15/9	1909	
Lerbäcksgruvan	28/9	1912	
Dalgruvan	28/9	1912	
Barongruvan	4/9	1902	
Ingenjörsgruvan	4/9	1902	Utvidgat 12/6 1945
Georgsgruvan	13/6	1906	
Taberg nr 1	29/6	1943	Utvidgat 12/6 1945
" " 2	29/6	1943	
" " 3	29/6	1943	
" " 4	29/6	1943	
" " 6	29/6	1943	
" " 7	29/6	1943	

Historik:

När Tabergsmalmen första gången blev föremål för bergsmännens intresse förtäljer intet dokument. Vid ett ting i Eksjö i Vallsjö socken år 1386 nämnes Taberg. Under namnet "Berget" eller "Tadu bärg" påträffas Taberg i Jönköpings stads äldsta dombok 100 år senare, eller åren 1480 - 1496. Att bergsbruk verkligen idkats vid Taberg under 1400-talet bekräftas

av den bekante Vadstenamunken Peder Månsson, som i sin i början av 1500-talet skrivna bok om bergsmanskosten säger: "I tem iärnbärga åder äro bredast ther the finnas, och gerne i högom bergom, såsom i tader bärgh, sönnan Jöneköpingh, än tå thett inthett ^{nu} brukas". Det inskjutna anger, att bergsbruk funnits här tidigare, men att det låg nere då boken författades.

Av en inlaga, daterad 1599, från Jönköpings magistrat till hertig Karl begärdes, att staden måtte få "fritt bruka och behålla det järnbruk, som vid staden liggandes är".

Efter några år omtalas, att bruket drevs för kronans räkning och redan år 1600 fick borgmästaren befallning av hertigen att utlämna en del förnödenheter för att "upptaga och komma bruket till makt."

Karl IX besökte Taberg år 1604 och förvissade sig om att där fanns rikligt med malm och även under de följande åren fick kronans verk mottaga besök av furstliga personer och rikets höga ämbetsmän.

Redan vid denna tidpunkt synes Tabergsbruket ha blivit ett eget administrativt område, med självständig ställning gentemot det övriga länet.

Sina slutliga privilegier och administrativa indelning erhöll Tabergs Bergslag åren 1618 och 1621 av Gustaf II Adolf, som förstnämnda år gjorde ett grundligt studiebesök vid berget, gjorde sig underrättad om strömmar och möjligheterna att uppföra nya verk och inrättningar.

Bergslaget uppdelades i fem hyttelag, gårdarna delades upp på de olika hyttelagen och de bönder som sutto på bergslagshemmanen fingo titeln bergsmän.

Allmogen var till en början ej hågad för bergsbruket, men Gustaf II Adolf tvingade med hot om vräkning allmogen att förbinda sig till bergshanteringen, som så småningom också blev bofast runt Taberg.

I långa tider hade tabergsmalmen brutits i de stora rasen vid bergets fot. År 1757 hade bergsrådet Daniel Tilas t.o.m. antagit att man ännu i sekler hade tillgång till nedrasad malm utan att behöva "gå på fasta klyften", men redan på 1830-talet talas i hyttelagens handlingar om att "nedspränga malmen från klipporna."

År 1737 voro 14 masugnar baserade på tabergsmalm, år 1748 blåstes i 7 och i början av 1800-talet i 11 masugnar, vilket antal förblev ungefär konstant till senare hälften av ifrågavarande århundrade. Den s.k. Södra masugnen påblåstes för sista gången den 30 januari 1885 och den 9 april samma år stannade den för alltid. Sista blåsningen i Tabergs Bergslag gjordes i Rasjö masugn i mitten på 1890-talet. Då hytt-driften nedlades upphörde ock malmbrytningen, och låg den nere till år 1940, då A.-B. Smålands Taberg bildades och på nytt upptog driften.

Geologi: Enligt Fil.dr. Sven Hjelmqvist.

Malmen i Taberg är en titanhaltig järnmalm med låg järnhalt, vilken uppbygger så gott som hela berget. På grund av sin mineralogiska sammansättning benämnes den magnetit-olivinit och består av mineralen titano-magnetit och olivin jämte växlande mängder av en tämligen kalkrik fältspat (labrador). Den senare bildar ofta större, tavelformiga strökorn i den finkorniga, svarta malmen.

Ibland äro dessa strökorn samlade till stjärnformiga grupper.

Magnetit-olivinitens järnhalt uppvisar endast relativt obetydliga växlingar, vilka bero främst på den växlande halten av fältspat. I allmänhet utgör järnhalten omkring 30 å 32 %. En del av järnet är silikatbundet och ingår i olivinen. Titanhalten uppgår till 3 - 5 %.

De järnrikaste, d.v.s. fältspatfattigaste delarna av malmen förekomma i södra delen av berget, men dessutom påträffas liknande, så gott som fältspatfria malmtyper fläckvis på andra ställen inom den fältspatförande magnetit-oliviniten. Som en sällsynthet uppträda rikare malmkoncentrationer i form av smala gångar, så kallade järnband, vilka bestå så gott som helt och hållet av titano-magnetit. Mäktigheten av dessa gångar varierar mellan några mm och $1\frac{1}{2}$ dm.

Titano-magnetiten är inget enhetligt mineral utan består av tre olika komponenter. Huvudmassan utgöres av magnetit, vilken innehåller ett regelbundet nätverk av tunna lameller av ilmenit och spinell.

Fältspatströkornen, som i friskt tillstånd äro mörka till färgen, bli vid vittring stundom vita och framträda då som vita fläckar i den mörka malmen. Denna iögonenfallande malmtyp kallades av gruvarbetarna på 1700-talet för "skatskitmalm", medan sådana malmstycken, som visade fältspattavlorna i längdgenomskärning som tunna streck, kallades "rispmalm".

Magnetit-oliviniten utgör en basisk utsöndring i hyperit, som är en diabasliknande bergart, vilken bildar en linsformig intrusion i omgivande gnejsberggrund. Hyperit finns anstående på västra sidan av berget men har ej påträffats öster om malmen, där det mäktiga jordtäcket utgör ett hinder för berggrundsobservationer. Hyperit ingår även som brottstycken i magnetit-oliviniten, och här förekomma också brottstycken av anortosit, en bergart, som så gott som helt och hållet sammansättes av fältspat av samma sammansättning som fältspatströkornen i malmen.

Mot sydost begränsas Taberg av en förkastning, som delvis följes av Tabergsåns dalgång. På andra sidan om denna förkastning fortsätter hyperitkroppen c:a tre km i sydlig riktning. Fram mot gränsen till omgivande gnejs är hyperiten vanligen omvandlad till amfibolit, som vid kraftigare omvandling övergår i en starkt pressad amfibolitskiffer.

Magnetit-oliviniten genomdrages här och var av sprickor eller smala zoner med serpentin och karbonat. Lokalt har malmen blivit starkare omvandlad, varvid all olivin ersatts av serpentin, karbonat, klorit och amfibol. I samband med denna omvandling har järnhalten minskats och utgör endast omkring 25 %.

Magnetit-olivinitens kemiska sammansättning framgår av följande analyser, av vilka de två första äro utförda å generalprov, medan nr 3 representerar ett stuffprov. Variationerna äro som synes ej stora. I titano-magnetiten ingår c:a 0,5 % vanadin. Detta grundämne upptäcktes år 1830 av N.G. Sefström i stångjärn framställt ur järnmalm från Taberg.

Analysen av magnetit-olivinit, Taberg.

	1	2	3
SiO ₂	25,30	20,99	21,84
TiO ₂	6,89	8,03	5,04
Al ₂ O ₃	7,15	4,92	7,65
Fe ₂ O ₃	15,91	19,46	15,78
FeO	22,63	24,10	26,39
MnO	0,31	0,35	0,34
MgO	16,68	17,36	18,93
CaO	2,12	1,89	0,73
Na ₂ O	-	-	0,28
K ₂ O	-	-	0,18
V ₂ O ₅	0,26	0,31	0,24 (V ₂ O ₃)
P ₂ O ₅	0,092	0,110	0,12
S	0,023	0,024	0,06
Cu	0,002	0,002	-
F	-	-	0,02
H ₂ O (gl.förl.)	2,633	2,454	2,09
	100,000	100,000	99,69
Fe	28,72	32,34	31,55
V	0,15	0,17	0,16

Den genomsnittliga järnhalten i fem diamantborrhål, ansatta utmed en linje i bergets längdriktning från SO mot NV, är:

Borrhål 1	31,83 % Fe
" 2	25,75 " "
" 3	30,10 " "
" 4	29,98 " "
" 5	30,93 " "

Om man ej medräknar borrhål 2, som är beläget i sänkan mellan Tabergs båda toppar och vars kärna består av en rätt starkt omvandlad magnetit-olivinit, blir medelhalten 30,7 % Fe. Härvid ha medräknats såväl smala omvandlingszoner som enstaka brottstycken av hypertit och anortosit. Medtages endast den oomvandlade malmen i de nämnda borrhålen, blir siffran 31,4 % Fe.

Malkroppens area utgör minst 360.000 kvm. Förekomstens medelhöjd är 295 m ö.h. Om man räknar med en genomsnittlig specifik vikt av 3,75

blir den malmkvantitet, som finnes ovanför 200 m-nivån ö.h., d.v.s. ovanför Tabergsåns dalgång, i runt tal 130 milj. ton.

Gruvteknik.

Den nu pågående brytningen använder sig av följande hjälpmedel: Kraften erhålles från Trollhätte Kraftverk, Trollhättan, och nedtransformeras vid berget till 380 volt.

För luftförsörjningen finnes 2 st. kompressorer, som lämna 7 m³ pr minut vardera.

Brytningsmetoden är s.k. kraterbrytning.

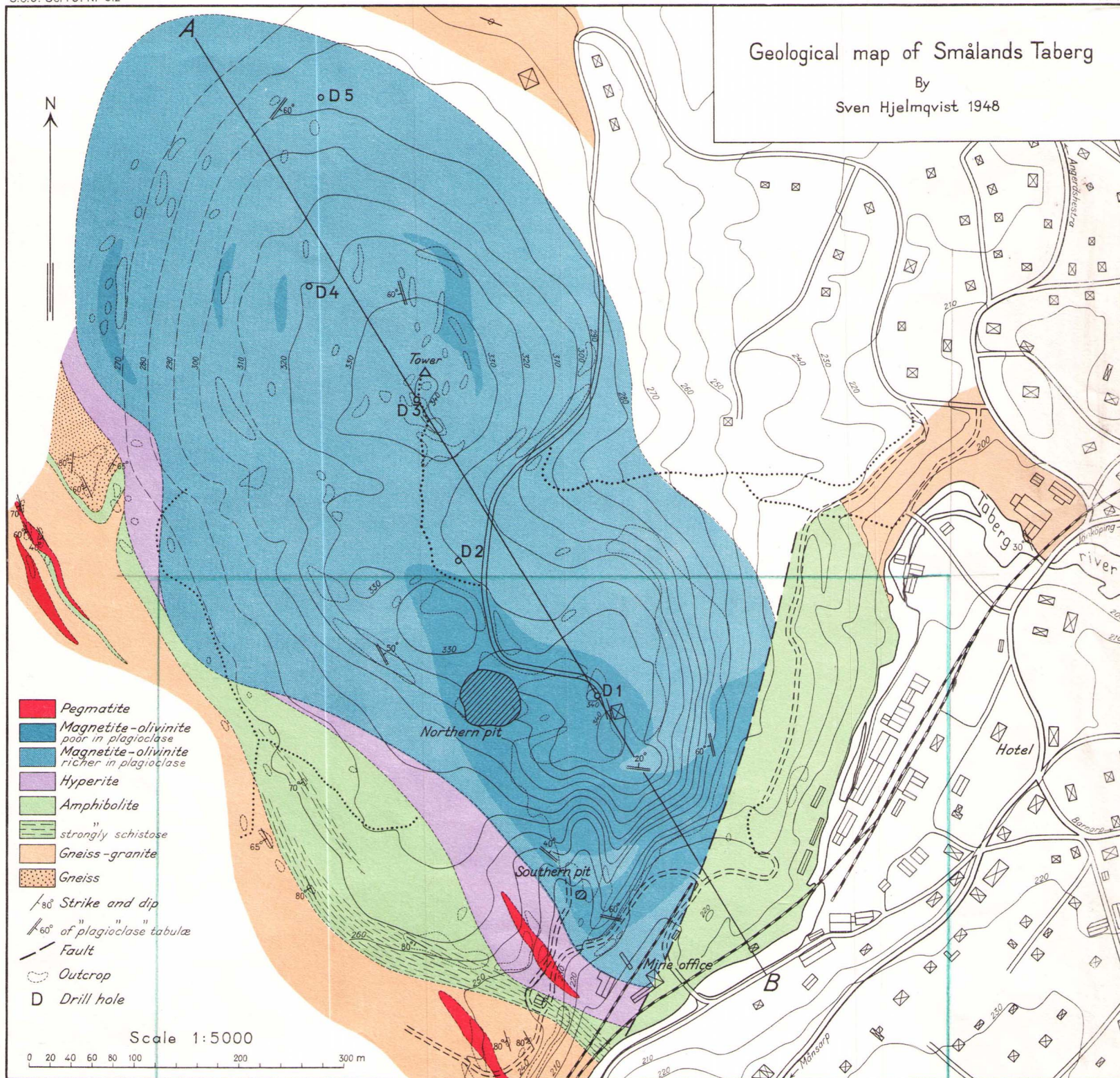
Kartans upprättande:

Kartan är upprättad på grundval av äldre teodolitmätningar och egna mätningar, avslutade den 15 juli 1949.

Hedemora den 12 januari 1950.

Janne E. Gustavsson

Geological map of Smålands Taberg

By
Sven Hjelmqvist 1948

Ägare till mark och utmål på karta över Smålands Taberg
inom Månsarps socken, Jönköpings län.

	<u>Markägare</u>	<u>Utmålsägare</u>
Rasjögruvan	Belägna på Tabergs	A.-B. Smål.Taberg
Södra gruvan	Odalfälts mark, Ta-	"
Kråkebogruvan	bergs- o. Kåperyds	"
Storgruvan	Hemman	"
Eckersholmsgruvan	"	"
Sandserydsgruvan	"	"
Norra gruvan	"	"
Unnarydsgruvan	"	"
Lindfors-, Götafors- och Rasjögruvan	"	"
Eckersholms allmäningsgruva	"	"
Norra allmäningsgruvan	"	"
Lindfors-, Götafors- och Rasjö allmäningsgruva	"	"
Mobrogruvan	"	Mobrå Hyttelag
Tabergs allmäningsgruva	"	"
Välkommans gruva	Kåperyds Hemmans mark	A.-B. Smål.Taberg
Brångruvan	"	"
Dalgruvan	"	"
Barongruvan	"	"
Ingenjörsgruvan	"	"
Taberg nr. 1	"	"
" " 2	"	"
" " 3	"	"